This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Dette er en digital utgave av en bok som i generasjoner har vært oppbevart i bibliotekshyller før den omhyggelig ble skannet av Google som del av et prosjekt for å gjøre verdens bøker tilgjengelige på nettet.

Den har levd så lenge at opphavretten er utløpt, og boken kan legges ut på offentlig domene. En offentlig domene-bok er en bok som aldri har vært underlagt opphavsrett eller hvis juridiske opphavrettigheter har utløpt. Det kan variere fra land til land om en bok finnes på det offentlige domenet. Offentlig domene-bøker er vår port til fortiden, med et vell av historie, kultur og kunnskap som ofte er vanskelig å finne fram til.

Merker, notater og andre anmerkninger i margen som finnes i det originale eksemplaret, vises også i denne filen - en påminnelse om bokens lange ferd fra utgiver til bibiliotek, og til den ender hos deg.

Retningslinjer for bruk

Google er stolt over å kunne digitalisere offentlig domene-materiale sammen med biblioteker, og gjøre det bredt tilgjengelig. Offentlig domene-bøker tilhører offentligheten, og vi er simpelthen deres "oppsynsmenn". Dette arbeidet er imidlertid kostbart, så for å kunne opprettholde denne tjenesten, har vi tatt noen forholdsregler for å hindre misbruk av kommersielle aktører, inkludert innføring av tekniske restriksjoner på automatiske søk.

Vi ber deg også om følgende:

- Bruk bare filene til ikke-kommersielle formål
  Google Book Search er designet for bruk av enkeltpersoner, og vi ber deg om å bruke disse filene til personlige, ikke-kommersielle formål.

- Ikke bruk automatiske søk
  Ikke send automatiske søk av noe slag til Googles system. Ta kontakt med oss hvis du driver forskning innen maskinoversettelse, optisk tegngjenkjenning eller andre områder der tilgang til store mengder tekst kan være nyttig. Vi er positive til bruk av offentlig domene-materiale til slike formål, og kan være til hjelp.

- Behold henvisning
  Google-"vannmerket" som du finner i hver fil, er viktig for å informere brukere om dette prosjektet og hjelpe dem med å finne også annet materiale via Google Book Search. Vennligst ikke fjern.

- Hold deg innenfor loven
  Uansett hvordan du bruker materialet, husk at du er ansvarlig for at du opptrer innenfor loven. Du kan ikke trekke den slutningen at vår vurdering av en bok som tilhørende det offentlige domene for brukere i USA, impliserer at boken også er offentlig tilgjengelig for brukere i andre land. Det varierer fra land til land om boken fremdeles er underlagt opphavrett, og vi kan ikke gi veiledning knyttet til om en bestemt anvendelse av en bestemt bok, er tillatt. Trekk derfor ikke den slutningen at en bok som dukker opp på Google Book Search kan brukes på hvilken som helst måte, hvor som helst i verden. Erstatningsansvaret ved brudd på opphavsrettigheter kan bli ganske stort.

Om Google Book Search

Googles mål er å organisere informasjonen i verden og gjøre den universelt tilgjengelig og utnyttbar. Google Book Search hjelper leserne med å oppdage verdens bøker samtidig som vi hjelper forfattere og utgivere med å nå frem til nytt publikum. Du kan søke gjennom hele teksten i denne boken på `http://books.google.com/`

Digitized by Google

27855 e. 31

Google

Digitized by Google

Digitized by Google

14

SAGAEN OM RAVNKEL FRØISGODE

OVERSAT AF

DR. ALEXANDER BUGGE

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1901

Digitized by Google

Digitized by Google

SAGAEN OM
RAVNKEL FRØISGODE

OVERSAT AF

ALEXANDER BUGGE

KRISTIANIA
FORLAGT AF H. ASCHEHOUG & CO. (W. NYGAARD)
1901

Digitized by Google

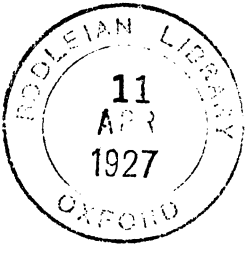

AKTIE-BOGTRYKKERIET

Digitized by Google

Ravnkel Frøisgodes saga er en af de gamle islandske ættesagaer. Handlingen foregaar ved midten af det 10de aarhundrede. Skuepladsen for begivenhederne er den østlige del af Island. Her løber næsten jevnsides de to store elve *Jøkulsaa* og *Lagarfljot*. De kommer fra den vældige *Vatnajøkul* i den sydøstlige del af Island og rinder mod nord ud i havet. Ved disse elve og deres tilstødende dalfører er det, handlingen i sagaen foregaar. I Ravnkelsdalen, en sidedal til Jøkulsdalen (Jøkulsaaens dalføre), bodde sagaens helt Ravnkel Frøisgode. Siden flytted han længere østover til Fljotsdalsherred; saa kaldes egnen omkring Lagarfljot, som her udvider sig til en formelig indsjø, omgit af venlige lier med græsgange og smaaskog. — Der tales i sagaen om *skog;* men dermed menes ikke andet end dvergbirk og dvergpil; virkelig skog har der aldrig været paa Island. — Bygden omkring Lagarfljot regnes endnu til de bedste og frugtbareste egne paa øen. Ovenfor dalene er det — som ellers paa Island — bare fjeldvidder, ur og

Digitized by Google

størknet lava, afbrudt af myrer og enkelte græsflekker, hvor folk har sine sætre, og hvorhen de om sommeren fører sine hester og sine kreaturer, mest smaafæ.

Ravnkel Frøisgode, saa kaldet, fordi han saa ivrig dyrked guden Frøi, er en historisk person. Han nævnes tillige i den store islandske slegtebog, *Landnaamabok*, som indeholder en fortegnelse over de mænd, som først kom til Island og tog land der, *landnaamsmændene*, og deres efterkommere. Ogsaa de andre mænd, som optræder i sagaen, f. eks. de vestfjordske høvdinger Tjostarssønnerne, er historiske. Det er dog at merke, at Ravnkels saga ligesom de andre ættesagaer er en blanding af digt og sandhed. Fortællingen om Ravnkel har levet ned gjennem slegterne i mere end to hundred aar og har lidt efter lidt faat en fast, næsten kunstnerisk form. I løbet af denne lange tid kunde imidlertid mangt og meget, som virkelig var hændt, bli glemt og meget nyt komme til. Saa kom fra slutningen af det 12te aarhundred sagaskrivningens tid paa Island. De gamle fortællinger om høvdingeætternes ypperste medlemmer, som var gaat fra mund til mund og var blit fortalt til gammen i de lange vinterkvelde, blev nu optegnet af virkelige, bevidste kunstnere. Disse var mænd, for hvem det ikke bare gjaldt med historisk nøiagtighed at gjenfortælle fortidens begivenheder, men ogsaa at gjøre det i en smuk og tiltalende form. Det, som de gamle

Digitized by Google

sagamænd kanske først og fremst søgte at fremstille, var den psykologiske udvikling og dramatiske handling. For at fremstille en dramatisk scene vilde de gjerne ofre lidt af den historiske sandhed. Det er i det hele umuligt, at en saga, som nedtegnes flere hundred aar, efterat de virkelige begivenheder fandt sted, kan være historisk fuldt paalidelig. Der er saaledes forskjel mellem Ravnkel Frøisgodes sagas og Landnaamaboks tradition. I Landnaamabok fortælles det, at Ravnkels far hed Ravn, og at det var Ravnkel selv, som var landnaamsmand; det synes at være en feil, naar sagaen i modsætning til Landnaama siger, at Tormod Tjostarssøn var gift med en datter af Torolv Skallagrimssøn. Dette er dog smaating. Vi faar alligevel gjennem Ravnkel Frøisgodes saga et tydeligt indblik i livet her i Norden, og særlig paa Island, i overgangen fra hedenskabet til kristendommen. Vi hører om retsvæsenet og gudsdyrkelsen og ser, hvordan blodhevnen, den tanke, at den dræbtes frænder havde pligt til at sone et drab ved at dræbe banemanden eller nogen af hans slegt, havde fæstet dybe rødder i menneskenes sind. Vi ser endvidere, hvordan ætten i gamle dage knytted menneskene sammen med meget fastere baand end nu; til at delta i blodhevnen havde ikke blot den dræbtes nærmeste slegtninge, men ogsaa de fjernere pligt. Helten i sagaen, Ravnkel, er en udmerket type paa den slags mennesker, som fødtes

Digitized by Google

mod vikingetidens slutning, folk med alle en haard og vanskelig tids gode og daarlige egenskaber, herskesyge, egenmægtige og haarde, men fødte høvdinger alligevel, gjestfrie, gavmilde og ædelmodige paa bunden, folk, som bare stoled paa sin egen kraft og styrke. Den gamle gudetro stod paa svage fødder. Vi ser det her i sagaen; da det ikke længer gaar godt med Ravnkel, hører han op med at tro paa sin elskede Frøi, og siger, at det er «tom indbildning at tro paa guderne». Karakteristiske for de gamle nordboers livsopfatning, og vistnok meget gamle, er de mange ordsprog, som findes strøet ind i sagaen.

Det, som vi især maa beundre i Ravnkel Frøisgodes saga, er kompositionen og karakterskildringen. Alt, som skal, tages med og intet overflødigt føies ind. Ravnkels skjæbne udvikler sig logisk og følgerigtig fra begyndelsen til slutningen. Han staar klart og levende for os. Sagafortælleren skjuler ikke hans slette sider; men vi kan dog ikke lade være at beundre ham og glæde os over, at han tilslut seirer over sine modstandere. Ogsaa disse er levende skildret: den lovkyndige, men voldsomme og forfængelige Saam, som igrunden har lidt af opkomlingens feil, de høisindede og forstandige Tjostarssønner, den kjække og brave gut Einar, som Ravnkel dræbte, og hans svage og uselvstændige far Torbjørn. Fremstillingen er klar og naturlig, — dét

Digitized by Google

er netop sagaens kunst —, og de lange samtaler gir os et godt billede af de optrædende personer.

Sagaen er skrevet ved aar 1200, snarest lidt før. Forfatteren er, som sædvanlig ved ættesagaerne, unævnt. Men han maa selv ha hørt hjemme i de egne, hvor sagaen foregaar, paa Østlandet i nærheden af Lagarfljot og Jøkulsaaen. Derom vidner hans udtømmende kjendskab til disse egne. Forfatteren maa ha været en kundskabsrig mand; han er saaledes godt hjemme i den indviklede rettergangsordning paa Island. Han har kanske været geistlig eller nydt halvt geistlig opdragelse. Derfor taler bl. a. hans haanlige omtale af «gammel overtro». Merkelig er det ogsaa, at guden Frøi ingen rolle spiller i sagaen. Derimod kommer de gamle nordboers skjæbnetro tydelig tilsyne ogsaa i denne saga. Hvilken stand forfatteren har tilhørt, har dog liden betydning. De islandske geistlige følte sig nemlig — i modsætning til presteskabet ellers i Europa — oftest halvt som lægfolk. Og som sagafortællere var de fremforalt objektive menneskeskildrere.

Ravnkel Frøisgodes saga hører i det hele, naar det gjælder menneskeskildringens kunst og handlingens dramatiske udvikling, til de bedste blandt de gamle ættesagaer. Den er spændende fra først til sidst og slipper aldrig taget.

Til oversættelsen har jeg havt megen hjælp af

Digitized by Google

rektor Sommerfeldts udgave[1] med dens oplysende anmerkninger. Til den foregaaende indledning har jeg benyttet Finnur Jonssons litteraturhistorie (II, s. 521—525). De geografiske oplysninger har jeg hentet fra Kaalunds «Beskrivelse af Island» og de juridiske fra Finsens udgave af den islandske lovbog «Graagaas». Disse oplysninger er føiet bag teksten med henvisninger til hver enkelt side; jeg har dog kun tat med det aller nødvendigste. Den, som ønsker nærmere oplysning om Island i fristatstiden, henviser jeg til de før nævnte verker samt til Konrad v. Maurers «Island».

Kristiania i mai 1901.

Alexander Bugge.

[1] Sagan af Hrafnkeli Freysgoða, Kristiania 1879.

Digitized by Google

Det var i kong Harald Haarfagres dage, at en mand, som hed Hallfred, kom paa sit skib til Island, til Breiddal; den ligger nedenfor Fljotsdalsherred. Der paa skibet var hans kone og hans søn, som hed Ravnkel. Han var dengang femten aar gammel, haabefuld og dugelig. Hallfred bosatte sig der i Breiddal. Om vinteren døde en udenlandsk trælkvinde, han havde, som hed Arntrud; derfor kaldes stedet siden den tid Arntrudsstad. Om vaaren flytted Hallfred nord over heien og reiste sin gaard paa det sted, som nu heder Geitdal. En nat drømte han, at en mand kom til ham og sagde: «Der ligger du, Hallfred, og tar dig ikke ivare. Drag bort herfra og vestover til Lagarfljot! Det vil være til held for dig.» Derpaa vaagned han og flytted over Rangaa til Tunge, did, som siden kaldes Hallfredarstad, og bodde der til sin alderdom. Men det blev igjen efter ham en gjet og en buk, og den samme dag, som Hallfred drog bort, gik der et skred over gaarden, og dyrene dræbtes da. Derfor kaldes stedet nu Geitdal.

Ravnkel havde for sæd at ride indover paa heierne om sommeren. Dengang var Jøkulsdalen fuldstændig bebygget helt op til broen. Ravnkel red engang op

Digitized by Google

efter Fljotsdalsherred og saa, at det gik en ødedal op fra Jøkulsdal. Denne dal syntes Ravnkel bedre at bo i end de andre dale, han før havde sét. Da Ravnkel kom hjem, bad han sin far skifte med sig og sagde, han vilde bygge sig en gaard der. Faren gjorde, som han bad om. Ravnkel reiste da en gaard i denne dal og kaldte den Adalbol. Han blev siden gift med Oddbjørg Skjaldulvsdatter fra Laksaadalen. De havde to sønner; den ældste hed Tore, den yngste Asbjørn. Da Ravnkel havde tat land ved Adalbol, holdt han et stort blót og reiste et stort hov. Ravnkel havde ingen gud saa kjær som Frøi, og ham gav han alle sine bedste eiendele halvt med sig. Ravnkel opdyrked siden hele dalen og gav folk land; dog vilde han være deres overmand og tog godord over dem. Derfor fik han tilnavnet Frøisgode. Han var en selvraadig mand, men en dygtig kar. Han tvang Jøkulsdalsmændene til at gi sig under ham og bli hans tingmænd. Ravnkel var venlig og blid mod sine egne mænd, men strid og haard mod Jøkulsdalsmændene, saa de fik ingen ret og skjel af ham. Ravnkel havde mange tvekampe, men gav ikke böder for nogen. Og ingen mand fik nogen bod af ham, hvad han end gjorde.

Det er ondt at fare over Fljotsdalsherred; der er meget stenet og myrlændt. Dog red Ravnkel og Hallfred ofte og saa til hinanden; for det var godt forhold mellem far og søn. Hallfred syntes, veien gjennem herredet var vanskelig at fare, og fandt sig derfor en anden

---

Blót, d. e. ofring. *Hov*, d. e. gudshus, tempel.

Digitized by Google

vei ovenfor fjeldene i Fljotsdalsherred; der fik han en længere, men tørrere vei; den heder endnu Hallfredsgata. Denne vei tar bare de, som er bedst kjendt i Fljotsdalsherred.

En mand hed Bjarne. Han bodde i Ravnkelsdal paa en gaard, som heder Laugarhus. Han var gift og havde to sønner med sin kone; den ene hed Saam, den anden Øivind. De var vakre folk, og der var i dem godt mandsemne. Øivind var hjemme hos sin far; men Saam var gift og bodde nord i dalen paa en gaard, som heder Leikskaaler, og havde meget gods. Saam var en paagaaende mand, men kyndig i loven. Øivind blev handelsmand og seiled til Norge og var der om vinteren. Derfra drog han bort i fremmede lande og kom til Miklegaard. Der kom han i ære hos Grækerkongen og blev der en stund.

Ravnkel eied én ting, som tyktes ham bedre end alt andet. Det var en mørkborket hingst, med en sort stribe efter ryggen; han kaldte den Frøifakse. Han gav sin ven Frøi denne hingst halvt med sig og elsked den saa høit, at han aflagde det løfte, at han skulde bli den mands bane, som red paa den uden hans vilje.

Torbjørn hed en mand. Han var bror til Bjarne og bodde i Ravnkelsdal paa en gaard, som heder Hol, lige øst for Adalbol. Torbjørn havde lidet gods, men mange uforsørgede barn. Hans ældste søn hed Einar og var en stor og flink gut. Det var en vaar, at Torbjørn sagde til Einar, at han fik se sig om efter tjeneste nogetsteds: «For jeg trænger ikke mere hjælp her paa gaarden, end hvad de andre kan greie. Men du vil

Digitized by Google

ha let for at faa tjeneste; for du er en dygtig gut. Det er ikke af mangel paa kjærlighed, jeg beder dig reise; for du er den dugeligste af mine sønner; men det er af fattigdom og mangel paa evne, og mine andre barn begynder nu ogsaa at bli arbeidsføre. Men du vil ha lettere for at faa tjeneste end de.» Einar svared: «Alt for sent har du sagt mig dette; for nu har alt folk faat sig arbeide der, hvor det er bedst at være; og det er ilde ikke at ha noget at vælge mellem.» Einar tog nu sin hest og red til Adalbol. Ravnkel sad i stuen og hilste ham venlig. Einar bad om at faa tjeneste hos Ravnkel. Han svared: «Hvorfor kommer du saa sent med dette? For dig vilde jeg ha tat først. Men nu har jeg fæstet alle mine folk uden til ett arbeide, og det vil du vist ikke ha.» Einar spurgte, hvad det var. Ravnkel svared, at han ikke havde fæstet nogen mand til at gjæte smaafæet; men det trængte han meget en til. Einar sagde, at han brød sig ikke om, hvad han fik at gjøre, enten det var det ene eller det andet; men underhold for to halvaar vilde han ha. «Jeg skal snart sige dig mine vilkaar,» svarer Ravnkel; «du skal gjæte femti sauer paa selen og bringe hjem al sommerveden. Dette skal du udrette for underhold i to halvaar. Dog er det én ting, jeg vil sige til dig som til mine andre gjætere. Frøifakse gaar i dalen med sine hopper; den skal du ha tilsyn med vinter som sommer. Men ett skal du agte dig for: jeg vil, at du aldrig kommer paa ryggen af den, hvor meget det end kan trænges. For det har jeg lovet hellig og dyrt, at

Sel, d. e. sæterhytte.

Digitized by Google

jeg skal bli den mands bane, som rider paa den. Den følges af tolv hopper. Naar du trænger dem, skal de staa rede til dig, nat og dag. Gjør nu, som jeg siger. Thi det er et gammelt ord, at «den volder ikke mén, som varer anden mand». Nu véd du, hvad jeg har sagt.» Einar svared, at han ikke var saa uvittig at ville ride paa den hingst, som var ham forbudt, naar der saa alligevel var andre hester at faa.

Einar drog nu hjem efter sine klæder og tog dem med sig til Adalbol. Siden flytted han med fæet til sæters, til Grjotteigssel oppe i Ravnkelsdal. Einar var heldig om sommeren lige til midsommerstid, saa at ingen sauer blev borte for ham. Men saa misted han en nat næsten tredive sauer. Han ledte rundt i alle hagerne, men fandt dem ikke, og sauerne blev borte nær en uge. Saa var det tidlig en morgen, at Einar gik ud; da var al søndentaagen letnet. Han tog da stav, bidsel og sadeldække og gik bortover mod Grjotteigsaa. Den løber nedenfor sæteren. Men der paa øren laa det smaafæ, som havde været hjemme om kvelden. Han drev det hjem til sæteren og gik saa for at lede efter det, som før var kommet bort. Da fik han ude paa øren øie paa hesteflokken og kom i tanke paa at faa sig en hest at ride paa; han syntes, det vilde bære raskere udover med ham, om han red, end om han gik. Da han kom frem til hesterne, sprang han efter dem; men de, som aldrig brugte at fare afsted for folk, var nu blit sky — uden Frøifakse alene. Den stod saa rolig, som om den var gravet ned. Einar vidste, at det led ud

Grjotteig, d. e. stenmark, ur.

Digitized by Google

paa morgenen, og tænkte, at Ravnkel ikke vilde faa det at vide, om han red paa hesten. Han tog da Frøifakse, satte bidsel paa den og lagde dækkenet under sig. Saa red han op langsmed Grjotaagjelet og vestover langs jøkelen, der hvor Jøkulsaa rinder under bræen, og saa ned langs med elven til Røikjasel. Han spurgte alle gjæterne paa sætrene, om de havde sét noget til fæet. Men ingen havde sét det. Einar red paa Frøifakse lige fra tidlig om morgenen til ud paa eftermiddagen. Hingsten bar ham fort udover og viden om; for det var en god hest. Einar kom da i hug, at det var paa tide først at drive hjem de sauer, som var paa sæteren, om han ikke fandt de andre. Han red da øst over halsene i Ravnkelsdal. Men da han kom ned mod Grjotteig, hørte han sauer bræke ved gjelet, der hvor han før havde redet. Han snudde da didhen og saa tredive sauer komme mod sig, de samme, som nu havde været borte i en uge. Han drev dem da hjem sammen med de andre sauer. Hesten var ganske vaad af sved, saa det drypped af hvert haar; den var fuld af lere og forfærdelig træt. Den velted sig rundt tolv gange; saa knegged den høit og satte afsted ned efter fægaterne. Einar snudde efter hesten og vilde komme foran den for at fange den og føre den tilbage til hopperne. Men den var saa sky, at han ikke kunde komme nær den. Hesten løb ned efter dalen og stansed ikke, før den kom hjem til Adalbol, paa den tid da Ravnkel sad tilbords. Da hesten kom til døren, knegged den høit.

Gjel, d. e. bergkløft.

Digitized by Google

Ravnkel sagde til en kone, som varted op ved bordet, at hun skulde gaa og se ud; «for en hest knegged, og jeg tyktes kjende Frøifakse». Hun gik frem i døren og fik se Frøifakse staa der ilde tilrakket. Hun sagde til Ravnkel, at Frøifakse stod ved døren og var styg at se til. «Hvad kan den karen ville, siden han er kommet hjem?» siger Ravnkel; «det spaar ikke godt.» Siden gik han ud, saa paa Frøifakse og talte til den: «Ilde tykkes det mig, fostersøn, at du er slig medfaren. Men du vidste, hvad du gjorde, siden du sagde mig til, og dette skal hevnes. Men gaa nu til dit følge!» Frøifakse gik da straks op efter dalen tilbage til sine hopper. Ravnkel gik iseng om kvelden og sov om natten. Om morgenen tog han en hest og red op til sæteren. Han var i blaa klæder og havde en øks i haanden, men ikke flere vaaben. Einar havde netop drevet smaafæet ind i kveen; han laa paa stengjærdet og talte det; men kvindfolkene stod og malked. De hilste paa Ravnkel. Han spurgte, hvordan det gik dem. Einar svared: «Jeg har været uheldig. For jeg mangled tredive sauer i nær en uge; men nu er de fundet.» Ravnkel sagde, at det var ikke noget at bryde sig om: «Men har det ikke hændt noget værre? Har du ikke her forrige dag kommet i skade for at ride paa Frøifakse?» Einar sagde, at det vilde han aldeles ikke modsige. «Hvorfor red du paa denne hingst, som jeg havde forbudt dig, naar det var nok af andre hester, som du havde lov til at bruge? Dog skulde jeg for en gangs skyld ha tilgit dig, siden du saa ærlig har vedgaat det, havde jeg ikke svoret saa dyre eder.» Og paa grund

Digitized by Google

af den tro, at det ikke gaar de folk godt, som sviger sine hellige løfter, saa sprang han af hesten mod Einar og hug ham banehug. Derpaa red han hjem til Adalbol og fortalte disse tidender. Siden satte han en anden mand til at gjæte sauerne paa sæteren. Einars lig lod han flytte bort paa bakken vestenfor sæteren og reiste en varde ved dyssen. Den kaldes Einarsvarde, og naar solen skinner paa den, ved de paa sæteren, at det er midaften.

Torbjørn over paa Hol fik nu høre om sin søn Einars drab. Han tog sig meget nær af disse tidender. Saa tog han sin hest og red over til Adalbol og bad Ravnkel bøde for drabet af hans søn. Ravnkel svared, at han havde dræbt flere mænd end ham alene. «Det er dig ikke ubekjendt, at jeg ikke vil gi bøder for nogen mand; men det faar folk alligevel finde sig i. Dog vil jeg tilstaa, at hvad jeg her har gjort, synes mig at være i værste laget blandt de drab, jeg har voldt. Du har været min nabo i lang tid, jeg har likt dig godt, og vi er kommet godt ud af det med hinanden. Andre smaasager skulde ikke være kommet mellem Einar og mig, havde han ikke redet paa hingsten. Men det faar vi nu angre, at vi har været for uvorne i munden, og sjeldnere vilde vi komme til at angre, om vi havde sagt for lidet. Jeg vil nu vise dig, at denne gjerning synes mig værre end de andre, jeg har gjort. Jeg vil forsyne dig med melkefæ til sommeren og med slagt til høsten, og det vil jeg gjøre for dig hvert aar,

---

Midaften, d. e. kl. 6 om eftermiddagen.

Digitized by Google

saalænge du vil bo her. Dine sønner og døtre skal vi udstyre med min hjælp og sørge for, at de da kommer i gode kaar. Du skal bo paa din gaard, saa længe du ønsker, men flytte hjem til mig, naar du blir kjed af det. Jeg skal da sørge for dig til din dødedag, og vi skal være vel forligte. Jeg venter, at mange vil si, at den mand har været dyr nok.» «Ikke tar jeg imod disse vilkaar,» siger Torbjørn. «Hvad vil du da?» spørger Ravnkel. Torbjørn svared: «Jeg vil, vi skal tage opmænd til at dømme mellem os.» «Da mener du, at du er min ligemand,» svared Ravnkel; «og paa de vilkaar skal vi ikke forliges.» Torbjørn red da bort og ned gjennem Ravnkelsdalen, til han kom til Laugarhus. Der traf han sin bror Bjarne, fortalte ham disse tidender og bad ham hjælpe sig i denne sag. Bjarne svared, at han ikke var Ravnkels ligemand. «Har vi end lagt os lidt til bedste, har vi dog ikke magt til at ta sagen op mod Ravnkel. Sandt er det gamle ord, at den er klog, som kjender sig selv. Han har bøiet retten for mangen en, som havde mere magt end vi. Du har vist lidet vet, synes mig, at du ikke har tat imod saa gode vilkaar, og ikke vil jeg ha noget med denne sag at gjøre.» Torbjørn talte mange harmfulde ord til sin bror Bjarne og sagde, at jo mere det gjaldt, des mindre mandsmod var det i ham. Derpaa red han bort, og brødrene skiltes i uvenskab. Han stansed ikke, før han kom ned til Leikskaaler og banked paa der. Der blev lukket op. Torbjørn bad Saam komme ud. Saam hilste venlig paa sin frænde og bad ham bli der. Torbjørn svared sent paa indbydelsen. Saam saa,

Digitized by Google

at Torbjørn var sørgmodig og spurgte, hvad som var hændt. Han fortalte sin søns drab. «Det er ikke store tidender,» siger Saam, «at Ravnkel har dræbt en mand.» Torbjørn spørger, om Saam ikke vil hjælpe ham. «Det er slig med denne sag, at om end manden staar mig nærmest, saa er dog ikke hugget faldt langt fra eder.» «Har du søgt at faa nogen opreisning hos Ravnkel?» spørger Saam. Torbjørn fortalte, hvordan det var gaat mellem ham og Ravnkel. «Aldrig har jeg hørt,» siger Saam, «at Ravnkel før har budt nogen saa meget som dig. Nu vil jeg følge med dig op til Adalbol. Men lad os ikke være for store paa det, men se, om Ravnkel fremdeles staar ved sit tilbud. Han vil dog vist vise os nogen ædelmodighed.» «Baade er det saa,» svarer Torbjørn, «at Ravnkel sikkerlig ikke vil nu længer, og heller ikke er jeg nu mere villig til det, end da jeg red derfra.» Saam siger: «Det vil falde tungt, tænker jeg, at føre sag mod Ravnkel.» Torbjørn svarer: «I unge mænd kommer ikke langt i verden. I er rædde for alting. Jeg tror, at ingen mand har slige uslinger til frænder som jeg. Det er ilde med slige mænd som dig; du tror, du er hjemme i loven, og du er grisk paa smaasager; men du vil ikke paata dig denne sag, som er saa klar. Folk vil lægge dig det til last, som rimeligt er; for du er den, som vil gjælde for mest i vor æt. Jeg ser nu grant, hvorhen det bærer.» Saam svared: «Hvad kan det hjælpe dig, om jeg paatar mig denne sag, og vi begge blir til spot og spe?» «Det vil dog være mig til stor trøst, om du paatar dig sagen,» svared Torbjørn; «det faar

Digitized by Google

da gaa, som det vil.» Saam sagde: «Med liden lyst gaar jeg til dette, mest gjør jeg det for vort frændskabs skyld. Men det skal du vide, at jeg ikke synes, jeg har nogen hjælp i dig.» Saa rakte han haanden frem og overtog sagen af Torbjørn.

Saam tog nu en hest og red op efter dalen til en gaard; der lyste han drabet og samled folk mod Ravnkel. Ravnkel fik høre dette og lo af, at Saam havde overtat sagen mod ham. Sommeren og næste vinter gik. Men om vaaren, da stevnedagene kom, red Saam hjemmefra op til Adalbol og stevned Ravnkel for drabet paa Einar. Derpaa red han ned efter dalen og opbød sine naboer til tingfærd. Siden sad han rolig, til den tid da folk gjorde sig færdige til tingreise. Ravnkel sendte da folk ned efter Jøkulsdalen for at tilsige folk og drog fra sit tinglag med sytti mand. Med denne flok red han øst over Fljotsdalsherred omkring bunden af sjøen og tvers over halsen til Skridedalen og videre op efter Skridedalen og sydover paa Øksarheien til Berufjord og den lige tingvei til Sida. Syd fra Fljotsdal er der sytten dagsreiser til tingvolden. Efterat han var redet bort fra herredet, samled Saam folk om sig. Han fik mest løskarer og dem, som han før havde tilsagt. Saam gav disse mænd vaaben, klæder og kost; derpaa fulgte han den anden vei fra dalen. Han drog nordover til broen og over denne og videre over Mødrudalsheien. De var i Mødrudal om natten; derfra red de til Hærdebredstunge og videre over Blaafjeld og ned i Kroksdal og syd til Sprengesand. Derfra kom de ned paa Saudafell og frem til tingvolden. Da var Ravnkel endnu ikke

Digitized by Google

kommet. Han kom senere, for han havde længere vei. Saam tjelded en bod for sine mænd borte fra det sted, hvor folk fra Østfjordene pleied. Noget senere kom Ravnkel til tinget og opslog sin bod, som han var vant til. Han fik høre, at Saam ogsaa var paa tinget, og bare lo af det. Tinget var meget folksomt. De fleste høvdinger, som dengang var paa Island, var samlet der. Saam gik til alle høvdingerne og bad dem om hjælp. Alle svared lige ens, at ingen af dem skyldte Saam saa meget, at de for hans skyld vilde gi sig i strid med Ravnkel og saaledes sætte sin værdighed paa spild. De sagde ogsaa, at det var gaat ligedan med de fleste, som havde havt strid paa tinge med Ravnkel, at de var drevet bort med skam af ham. Saam gik da hjem til sin bod, og han og Torbjørn var ilde tilmode og frygted for, at det nu vilde gaa ilde med deres sag, og at de ikke vilde faa andet igjen for det end skam og skjændsel. De hverken sov eller spiste, saa ude af sig var de; for alle høvdinger undslog sig ved at hjælpe dem, endog de, som de havde ventet støtte af.

Tidlig en morgen vaagned gamle Torbjørn. Han vækked Saam og bad ham staa op. «Jeg faar ikke sove,» sagde han. Saam stod op og klædte sig. De gik ud og ned til Øksaraaen nedenfor broen. Der vasked de sig. Torbjørn sagde til Saam: «Det er mit raad, at du henter vore hester, og at vi drager hjem. Det er let at se, at vi ikke vil høste andet end ydmygelser her.» Saam svared: «Det har du fortjent; for du vilde ikke andet end yppe strid med Ravnkel og ikke modta de vilkaar, som mangen en vilde ha tat, der havde

Digitized by Google

at søge opreisning for sine nærmeste. Du kaldte alle os uslinger, som ikke vilde gaa med dig i denne sag. Men nu skal jeg ikke stanse, saalænge der er haab om at faa udrettet noget.» Dette gik saa nær ind paa Torbjørn, at han graat. Da fik de lidt længer nede paa den anden side af elven øie paa fem mænd, som gik ud sammen fra en bod. Han, som gik i spidsen for dem, var en høi mand, men ikke svær; han var i løvgrøn kjortel og havde draget sverd i haanden; han havde retskaarne ansigtstræk og var en rødlet, vakker mand med langt lysebrunt haar. Han var let at kjende; for han havde en lys haarlok paa venstre side. Saam sagde: «Lad os staa op og gaa over elven og møde denne mand.» Det gjorde de. Han, som gik først, hilste paa dem og spurgte, hvem de var; de fortalte ham det. Saam spurgte da denne mand om hans navn. Han kaldte sig Torkel og sagde, han var søn af Tjostar. Saam spurgte, hvorfra han var, og hvor han havde sine skyldfolk. Han svared, at hans æt var fra Vestfjordene, men han hørte hjemme i Torskefjord. Saam sagde: «Er du godordsmand?» Han svared, at det var langt fra. «Er du da bonde?» spurgte Saam. Han svared, at det var han ikke. «Hvad slags mand er du da?» sagde Saam. Han svared: «Jeg er en løskar. Jeg kom til Island forrige sommer. Jeg har været udenlands syv vintre og været Miklegaardskongens haandgangne mand. Men nu er jeg hos min bror, som heder Torgeir.» «Er han godordsmand?» spørger Saam. Torkel svared: «Vist er han godordsmand — i Torskefjord og videre over Vestfjordene.» «Er han her paa tinget?» spørger Saam.

Digitized by Google

«Ja vist,» svarer Torkel. «Hvor mange mænd har han med sig?» spørger Saam. «Nær sytti,» svarer Torkel. «Er I flere brødre,» spørger Saam. «Der er en tredje,» siger Torkel. «Hvad heder han?» spørger Saam. «Han heder Tormod og bor paa Gardar i Alftanes. Han er gift med Tordis, datter af Torolv Skallagrimssøn paa Borg.» «Vil du yde os nogen hjælp?» spørger Saam. «Hvad trænger I hjælp til?» siger Torkel. «Til hjælp og støtte fra høvdinger,» svarer Saam; «for vi har sag at føre mod Ravnkel gode om Einar Torbjørnssøns drab; men vi kan trygt lide paa at faa vor sag fremmet, faar vi din hjælp.» Torkel svarer: «Det er, som jeg sagde, — jeg er ikke godordsmand.» «Hvorfor er du skudt slig for glug,» siger Saam, «du som dog er høvdingesøn ligesom dine brødre?» Torkel svarer: «Jeg sagde ikke, at jeg ikke havde havt noget godord. Men før jeg drog udenlands, overdrog jeg styret til min bror Torgeir. Siden har jeg ikke overtat det; for det synes mig at være i gode hænder, saa længe han har det. Gaa til ham og bed ham om hjælp. Han er en kraftig mand og en brav kar i alle maader, ung og ærelysten. Af slige mænd vil I snarest kunne vente eder hjælp.» Saam siger: «Vi vil ikke faa nogen hjælp af ham, hvis ikke du taler vor sag.» Torkel svarer: «Det kan jeg love, at jeg heller skal være med eder end mod eder; for det synes mig at være skjellig grund til, at en paataler sagen efter en nærskyldt frænde. Gaa nu I to først til boden, hvor vore folk sover. Der vil I se, at det tversover boden ligger to skindsækker. Jeg stod op fra den ene; men i den anden ligger min bror

Digitized by Google

Torgeir. Siden han kom hid til tinget, har han havt en stor byld paa foden, saa han har sovet lidet om natten. Men nu i nat gik det hul paa bylden, og siden har han sovet og stukket benet ud fra felden paa grund af heden i foden. Lad den gamle mand gaa først ind i boden. Han synes meget affældig og hans syn ser ud til at være svækket. Naar saa du, gamle mand,» siger Torkel, «kommer frem til felden, skal du snuble og falde mod sengestokken. Tag da i taaen, som det er omslag om, og ryk den til dig, og prøv, hvordan han tar det.» Saam sagde: «Dine ord er vist velmente; men ikke synes dette mig raadeligt.» Torkel svarer: «Ett af to faar I vælge, enten faar I gjøre, som jeg siger, eller ogsaa ikke søge raad af mig.» Saam sagde: «Vi skal gjøre, som han raader.» Torkel sagde, han vilde komme efter; «for jeg bier paa mine mænd,» sagde han.

Saam og Torbjørn gik da. De kom ind i boden, og der laa alle og sov; de saa straks, hvor det var, Torgeir laa. Gamle Torbjørn gik først med vaklende skridt. Da han kom til skindfelden, faldt han mod sengestokken og greb i den syge taa og rykked den til sig. Torgeir vaagned ved dette, for op og spurgte, hvem der fór saa uvorrent, at han løb mod fødderne af folk, som i forveien var syge. Saam og Torbjørn fik ikke et ord frem. I det samme kom Torkel ind i boden og sagde til sin bror Torgeir: «Vær ikke saa braasint for dette, frænde; for det kan ikke skade dig. Men det gaar mangen en værre, end han vil, og mangen en hænder det, at han faar ikke stunder til at se sig

Digitized by Google

rigtig godt for, naar han er tung tilsinds. Det er rimeligt, frænde, at du er saar om foden din, som du har havt meget ondt i; det føler du bedst selv. Men nu kan det ogsaa være, at denne gamle mand ikke er mindre saar ved sin søns død, naar han ingen bøder faar og dog mangler alt selv; men det føler han selv tungest, og det er venteligt, at denne mand, som har meget at tænke paa, ikke faar sét sig saa godt for.» Torgeir svarer: «Jeg trodde ikke, han kunde lægge mig det tillast; for jeg dræbte ikke hans søn, og derfor kan han ikke hevne sig paa mig.» «Ikke vilde han hevne sig paa dig for dette,» siger Torkel; «men han fór uvarligere frem, end han vilde; hans daarlige syn er skyld i det. Men han venter sig nogen hjælp af dig, og det sømmer sig at hjælpe en gammel og trængende mand. Naar han reiser eftermaal efter sin søn, saa er det, fordi han er nødt til det; han gjør det ikke af griskhed. Men nu unddrar alle høvdinger sig for at hjælpe ham og viser sig i denne sag lidet som mænd.» Torgeir sagde: «Mod hvem reiser disse mænd klage?» Torkel svared: «Ravnkel gode har dræbt Torbjørns søn sagesløs. Han gjør den ene ugjerning efter den anden, men vil ikke unde nogen mand opreisning.» Torgeir sagde: «Det gaar mig som de andre, at jeg ved ikke, jeg skylder disse mænd saa meget, at jeg af den grund vil yppe strid med Ravnkel. Jeg synes, det hver sommer er gaat samme vei med de fleste, som har havt sager mod Ravnkel, at de har havt liden eller ingen ære af det; slig er det gaat med dem alle; derfor tænker jeg, de fleste, som ikke er tvunget til det, har liden lyst

Digitized by Google

til at indlade sig med ham.» Torkel svarer: «Kanske vilde det ogsaa gaa mig slig, hvis jeg var høvding, at jeg ikke vilde like at ha noget med Ravnkel at gjøre. Men nu synes jeg ikke saa; for nu vilde jeg helst ha med den at gjøre, af hvem alle lider overlast. Jeg vilde synes min anseelse var vokset meget, fik jeg bøiet ryggen paa Ravnkel, og ikke vilde den mindskes, om det gik mig som andre; for det, som overgaar mangen anden, kan uden skam hænde mig, og den vinder ogsaa jevnlig, som vover.» «Jeg ser,» sagde Torgeir, «hvordan det er med dig, at du vil hjælpe disse mænd. Nu vil jeg lægge mit godord og min høvdingemyndighed i dine hænder. Og hav du det nu, som jeg har havt det før; men siden vil vi ha det sammen begge, og yd du dem da den hjælp, du vil.» «Saa synes mig,» svared Torkel, «at vort godord var i de bedste hænder, naar du havde det som længst. Jeg under ingen saa vel at ha det som dig; for du er i mange ting fremfor alle os brødre; men jeg er selv tvilraadig om, hvad jeg vil gjøre af mig om en tid. Du ved, frænde, at jeg har blandet mig i faa ting, siden jeg kom hjem til Island; men nu kan jeg se, hvad mine ord gjælder. Nu har jeg sagt nok for denne gang. Kan være, at Torkel lepp kommer der, hvor hans ord blir mere agtet.» Torgeir svarer: «Jeg ser, hvordan sagerne staar, frænde; du er misfornøiet. Men det vil jeg ikke, og derfor skal vi nu hjælpe disse mænd, hvordan det end gaar, hvis du vil.» Torkel sagde: «Jeg beder bare om det, som

---

Lepp, d. e. haarlok.

Digitized by Google

jeg synes var bedst blev indrømmet.» «Hvad formaar disse mænd selv, saaledes at deres sag kan bli fremmet?» spørger Torgeir. «Saa er det, som jeg sagde før idag,» siger Saam, «at vi trænger hjælp af høvdinger; men at føre sagen for retten skal jeg selv paata mig.» Torgeir sagde, at da var det ikke vanskeligt at hjælpe ham. «Men nu gjælder det at forberede sagen paa det bedste. Men jeg tror, at Torkel vil, at I ser ind til ham, før retten blir sat. I vil da for eders stræv enten faa nogen trøst eller ogsaa ydmygelse, endda større end før, og sorg og krænkelse. Gaa nu hjem og vær glade; for I kan trænge at holde modet oppe, naar I skal strides med Ravnkel. Men sig ikke til nogen, at vi har lovet at hjælpe eder.» De gik nu hjem til sin bod og var glade og lystige. Folk undred sig over dette, hvor snart de havde skiftet sind; de som havde været saa sørgmodige, da de gik hjemmefra.

De sad nu rolige, indtil rettergangen skulde begynde. Da kaldte Saam sine mænd sammen og gik til lovberget; retten var da sat der. Saam gik djervt frem for dommerne. Han nævnte straks vidner og fremsatte søgsmaalet mod Ravnkel gode efter ret landslov, uden at forsnakke sig og med dygtig sagførsel. Dernæst kom Tjostarssønnerne med en stor flok; alle mænd vestenfra landet fulgte dem, og det viste sig, at de var vennesæle mænd. Saam endte sin klage med at opfordre Ravnkel til at verne sig, medmindre der var nogen anden, som vilde føre forsvaret for ham. Saams tale blev godt optat, og det blev spurgt, om ingen vilde føre forsvaret for Ravnkel. Folk sprang til Ravnkels bod og fortalte ham,

Digitized by Google

hvad som var paa færde. Han reiste sig straks, kaldte paa sine mænd og gik til retten. Han tænkte, han skulde møde liden modstand, og havde i sinde at gjøre smaafolk lei af at føre sag mod ham. Han tænkte at drive dommerne fra hverandre og jage Saam bort med skam og skjændsel. Men det var det nu ingen raad for. Der var saa fuldt af folk, at Ravnkel intetsteds kunde komme nær hen til retten, og han blev trængt bort med stor overmagt, saa han naadde ikke selv at faa høre klagen mod sig; han blev derfor ude af stand til at forsvare sig. Men Saam førte sagen paa fuldt lovlig vis, indtil Ravnkel blev gjort aldeles fredløs paa dette ting. Ravnkel gik straks hjem til sin bod, tog sine hester, red bort fra tinget og var ilde tilfreds; for han havde aldrig været ude for sligt før. Han red øst over Lyngdalsheien til Sida og stansed ikke, før han kom til Ravnkelsdalen, og blev paa Adalbol og lod som ingenting. Saam var efter paa tinget og gik med næsen i sky. Mange folk likte godt, at Ravnkel havde lidt forsmædelse, og mindedes nu, at han havde vist uret mod mange.

Saam vented, til tinget var slut, og folk gjorde sig rede til at drage hjem. Han takked da brødrene for deres hjælp. Torgeir spurgte Saam leende, hvordan han syntes, det gik. Saam svared, at han var vel tilfreds. Torgeir sagde: «Synes du nu, du er noget nærmere end før?» Saam svared: «Det synes mig, at Ravnkel har lidt stor skam, som længe vil mindes, og det er mange penge værd.» Torgeir sagde: «Manden er ikke fuldstændig fredløs, saalænge dommen ikke

Digitized by Google

er eksekveret; og det skal gjøres i hans hjem fjorten dage efter vaabentaget.» (Det kaldes vaabentag, naar almuen rider fra tinge.) Men nu er vel Ravnkel kommet hjem og tænker at sidde i ro paa Adalbol; jeg tror, han vil beholde sit høvdingedømme for eder. Men du agter vel at ride hjem og sætte dig i ro paa din gaard, faar du lov til det, i bedste fald. Du er vel nu kommet saa langt med sagen, at du kan kalde ham skoggangsmand. Men jeg tror, han vil være til skræk for andre nu som før, det eneste skulde da være, at du faar bøie dig endda dybere.» «Ikke ænser jeg det,» siger Saam. «Du er en modig mand,» siger Torgeir, «og det synes mig, som om Torkel, min frænde, ikke vil slippe dig paa halvveien. Han vil nu støtte dig, til sagen er opgjort mellem dig og Ravnkel, saa du kan sidde tryg. I synes vel, at vi to har mest skyld til at hjælpe eder nu, vi som før tog mest del i eders sag. Vi skal nu for en gangs skyld følge dig til Østfjordene, — eller kjender du nogen vei til Østfjordene, som ikke er alfarvei?» Saam blev glad ved dette og sagde, at han vilde drage hjem den samme vei, som han var kommet. Torgeir valgte nu sit følge og lod 40 mand ledsage sig. Saam havde ogsaa 40 mand. Denne flok var vel udstyret baade med vaaben og hester. Efter dette red de alle den samme vei, indtil de i solrenningen naaed Jøkulsdal; der red de over broen. Dette var den morgen, dommen skulde eksekveres. Torgeir spurgte

---

Skoggangsmand, skogmand; saa kaldtes den fredløse, fordi han havde sit tilhold i skog og ødemarker.

Digitized by Google

da, hvordan de bedst skulde komme uventet over dem. Saam sagde, han vidste raad for det. Han snudde straks ud fra veien og op paa mulen og fulgte fjeldryggen mellem Ravnkelsdal og Jøkulsdal, indtil de kom frem under det fjeld, som Adalbol ligger ved foden af. Der gik græsvoksте gjeiler opover i heien; men ned i dalen gik der en brat bakke, og nedenunder der laa gaarden. Der steg Saam af hesten og sagde: «Lad os slippe hestene vore her og lade tyve mand bli igjen og passe paa dem, men vi andre seksti skal springe ned til gaarden, og der, tænker jeg, vil faa folk endnu være paa benene.» De gjorde saa, og stedet der heder endnu Hestegjeilerne. Det bar fort ned mod gaarden. Det var efter kl. 6 om morgenen; men ingen var oppe. De sprængte døren og sprang ind. Ravnkel laa i sin seng; de tog ham og alle hans husfolk, som var vaabenføre. Koner og barn jaged de over i et andet hus. Ude paa tunet stod et stabbur; mellem det og stuevæggen var stukket en stang til klæder. Did leded de Ravnkel og hans mænd. Han bød først mange bøder for sig og sine mænd. Men det nytted ikke; da bad han om liv for sine mænd. «For de har ikke gjort eder noget; men det er ingen vanære for mig, om I dræber mig,» sagde han. «Det skal jeg ikke sige imod; men jeg beder, at I ikke vil mishandle og vanære mig; og det har I heller ingen ære af.» Torkel sagde: «Vi har

---

Mule, bruges om en fjeldmasse, som stikker frem og hæver sig over sine omgivelser. *Gjeiler,* d. e. græsbevoksede fægater, som fra sæteren fører op paa heien.

Digitized by Google

hørt, at du har været lidet føielig mod dine uvenner, og du har nu godt af i dag at faa føle det paa dig selv.» De tog da Ravnkel og hans mænd og bandt hænderne bag paa ryggen af dem. Derpaa brød de op stabburet og tog reb ned fra krokerne. Saa tog de sine knive og skar hul i haserne paa dem og trak rebene derigjennem og kasted saa rebene op over stangen og bandt dem sammen der alle otte. Torgeir sagde da: «Du har nu løn som forskyldt, Ravnkel, og du trodde nok ikke, du skulde faa slig skam af nogen, som du nu har faat. Men hvad vil du nu gjøre Torkel, sidde her og passe paa Ravnkel og hans mænd eller gaa med bort i pileskuds afstand fra gaarden og fuldbyrde dommen paa en stenbakke, hvor der hverken er ager eller eng.» — Dette skulde gjøres, naar solen stod ret i syd. — Torkel svarer: «Jeg vil sidde her hos Ravnkel; det er det mindre stræv med.» Torgeir og Saam gik da og fuldbyrded dommen. Efter det gik de hjem og tog Ravnkel og hans mænd og satte dem ned paa tunet; deres øine var da underløbne med blod. Da sagde Torkel til Saam, at han skulde gjøre med Ravnkel, hvad han vilde; «for nu synes det mig ikke vanskeligt at stelle med ham.» Saam svarer da: «To vilkaar gir jeg dig nu, Ravnkel, det ene, at jeg leder dig og de mænd, jeg synes, bort fra gaarden og dræber eder; men fordi du har mange uforsørgede barn, skal jeg unde dig, at du faar sørge for dem. Og hvis du vil faa leve, skal du nu drage bort fra Adalbol med alle dine folk og bare ha med dig saa meget gods, som jeg fastsætter, og det vil bli overmaade lidet; men jeg vil ta bolig her og

Digitized by Google

overta hele dit godord. Hverken du eller dine arvinger skal nogensinde reise krav derpaa, og du skal ikke bo nærmere end østenfor Fljotsdalsherred; du kan nu veksle haandslag med mig, hvis du vil ta imod dette vilkaar.» Ravnkel sagde: «Mange vilde kanske foretrække en snar død for slig forsmædelse; men det gaar mig, som saa mangen en, at en vælger livet, hvis det er raad for det. Jeg gjør det mest for mine sønners skyld; for de vil ikke komme langt, hvis jeg falder fra.» Ravnkel blev da løst og gav Saam selvdømme. Saam gav Ravnkel det han vilde af godset, og det var overmaade lidet. Sit spyd fik Ravnkel med sig; men ikke flere vaaben. Denne dag drog Ravnkel bort fra Adalbol med alle sine folk. Torkel sagde til Saam: «Ikke ved jeg, hvorfor du gjør dette; men du vil selv komme til at angre det mest, hvis du lader Ravnkel leve.» Saam sagde, at det fik nu være slig alligevel.

Ravnkel drog nu øst over Fljotsdalsherred, tvers over Fljotsdal og øst over Lagarfljot. Ved vasbotnen stod der en liden gaard, som hed Lokhylla. Dette land kjøbte Ravnkel paa borg, for hans midler var ikke større, end hvad han trængte til nødvendig brug paa gaarden. Folk talte meget om, hvor hans hovmod var knækket, og mange mindedes nu det gamle mundheld: «Hovmod staar for fald». Det var et udstrakt skogland, med store vidder, men med daarlige husebygninger; derfor fik han det for godt kjøb. Ravnkel saa ikke stort paa omkostningerne og fælded skogen, for den var stor, og reiste der en anselig gaard, som siden den tid heder Ravnkelsstad. Folk har altid siden kaldt det en god

Digitized by Google

gaard. Ravnkel bodde der den første vinter i trange kaar. Han havde dog godt udbytte af fiskeri. Ravnkel arbeided selv ivrig med, mens gaarden blev bygget. De første aar opdrætted han smaafæ om vinteren. Han stelte godt med det, saa at næsten alle, som han satte paa, blev i live. En kunde næsten sige, at der var to hoveder paa hvert dyr. Den samme sommer slog fisket godt til i Lagarfljot. Derved blev det godt for udkomme i herredet, og det holdt sig hver sommer.

Saam satte bo paa Adalbol efter Ravnkel; siden holdt han et anseligt gjestebud og indbød alle dem, som havde været Ravnkels tingmænd. Han tilbød sig at være deres høvding i Ravnkels sted. Folk gik ind paa dette, men tænkte dog saa ymse om det. Tjostarssønnerne raaded ham til at være venlig og gavmild mod sine mænd og hjælpe enhver, som trængte det. «De er ikke mænd, hvis de da ikke hjælper dig vel, naar du trænger det. Men vi raader dig til dette, fordi vi vilde gjerne, at alt skal gaa godt for dig; for du synes os en kjæk mand. Pas nu vel paa og vær var om dig; for det er vanskeligt at agte sig for de onde.» Tjostarssønnerne sendte folk efter Frøifakse og dens følge og sagde, de vilde se disse herligheder, som der gik saa stort ord af. Hestene blev da ledet hjem, og brødrene saa paa dem. Torgeir sagde: «Disse hopper synes mig at trænges til gaardsbruget. Det er mit raad, at de skal arbeide, hvad de kan, til gavn for folk, til de blir saa gamle, at de ikke længer kan leve. Men denne hingst synes mig ikke bedre end andre, men snarere saa meget værre, som den har voldt saa meget ondt.

Digitized by Google

Jeg vil ikke, at den skal blive skyld i flere drab nu, lad ham ta imod den, som eier den.» De leded nu hingsten ned efter dalen; der staar en hammer nede ved elven, og nedenfor er det en dyb høl. De leded da hingsten ud paa hammeren. Tjostarssønnerne bandt en sæk over hovedet paa den; saa tog de lange stænger og styrted hesten ned og bandt en sten ved halsen af den og dræbte den saa. Stedet kaldes siden Frøifakse-hammer. Ovenfor der stod de gudehuse, Ravnkel havde bygget. Torkel gik did og klædte alle guderne nøgne; derpaa lod han sætte ild paa hovet og brændte det alt sammen. Siden drog gjesterne bort. Saam valgte prægtige smykker til brødrene og de loved hverandre ubrødeligt venskab og skiltes som de bedste venner. De red nu den lige vei vest til Fjordene og kom med ære hjem til Torskefjord. Saam lod Torbjørn nedsætte sig paa Leikskaaler; der skulde han bo. Men Saams kone flytted med sin mand til Adalbol, og der bodde han nu en stund.

Ravnkel fik høre, at Tjostarssønnerne havde dræbt Frøifakse og brændt hovet. Han svared da: «Jeg tror, det er tom indbildning at tro paa guderne,» og lagde til, at han aldrig mere vilde tro paa guderne, og det holdt han siden; han bloted aldrig. Ravnkel sad paa Ravnkelsstad og skrabed gods sammen. Han fik stor anseelse i herredet; enhver vilde sidde og staa, som han vilde. Paa den tid kom de fleste skibe fra Norge til Island, og folk tog det meste land, saa herredet blev bebygget, i Ravnkels dage. Ingen fik sidde i fred, uden han bad Ravnkel om lov. De maatte ogsaa alle-

Digitized by Google

sammen love at følge ham, og han loved til gjengjæld at støtte dem. Han lagde nu alt land østenfor Lagarfljot under sig. Denne tingkreds blev snart meget større og folksommere end den, han før havde havt. Den strakte sig op over Skridedal og op helt langs Lagarfljot. Der var nu ogsaa kommet forandring i hans lynne. Manden var nu meget vennesælere end før. Han var hjælpsom og gjestfri som før og slog gjerne stort paa; men han var nu meget føieligere og omgjængeligere i alle ting. Han og Saam mødtes ofte ved sammenkomster; men de talte aldrig om sit mellemværende. Og saa gik det seks aar. Saam var godt likt af sine tingmænd; for han var fredsommelig og omgjængelig og retfærdig i sine kjendelser. Han mindedes, hvad brødrene havde raadet ham til. Saam var glad i stas.

Det fortælles, at der kom et skib fra havet ind i Røidarfjord. Styresmanden var Øivind Bjarnessøn. Han havde været udenlands i syv aar og tat sig op i mandighed og var blit den raskeste mand. Han fik snart høre om de tidender, som var hændt, men ænsed det ikke stort; han var ikke af mange ord. Saasnart Saam fik høre dette, red han ned til skibet, og der blev nu et glædeligt møde mellem brødrene. Saam bad ham hjem til sig. Øivind tog med tak mod det, men bad Saam ride hjem først og sende hester efter hans varer, mens han satte sit skib op paa land. Saam drog da hjem og sendte hester efter Øivind. Da Øivind havde sørget for sine varer, drog han afsted til Ravnkelsdalen og drog ind efter Røidarfjorden. De var fem mand i følge og seks med Øivinds skosvend. Han

Digitized by Google

var islandsk af slegt og i skyld til Øivind. Denne gut havde Øivind tat sig af, da han var rent hjælpeløs og havt ham med sig udenlands og holdt ham frem som sig selv. Dette træk af Øivind var kommet op, og folk sagde, at faa var hans lige. De red nu op paa Torsdalsheien og drev fremfor sig seksten kløvheste. To af dem var Saams huskarle; men de tre var farmænd. De var alle i farvede klæder og red med fagre skjolde. De red tvers over Skridedalen og over halsen til Fljotsdal ved Bulungvoldene og ned paa Gilsaaøren; aaen kommer østenfra og falder ud i vandet mellem Hallormsstad og Ravnkelsstad. De red da op langs med Lagarfljot nedenfor engen paa Ravnkelsstad og videre omkring vasbotnen og over Jøkulsaa ved Skaalevad. Det var omkring halvotte om morgenen. En kone stod ved vandet og tvætted lærred. Hun fik øie paa de ridende. Kjerringen soped da lærredet sammen og sprang hjem. Hun kasted tøiet ned paa en vedhaug og sprang ind. Ravnkel var ikke staat op, og husfolkene laa i skaalen; men arbeidsfolkene var gaat til sit arbeide; det var i høaannen. Konen tog til orde, da hun kom ind: «Det er oftest sandt det gamle ord, at «en blir ussel, eftersom en ældes». Den ære blir liden, som vindes tidlig, om en siden med vanære lader den fare og ikke trøster sig til at hevne sligt, og det er stor skam af en mand, som før har været saa kraftig. Det er anderledes nu med dem, som vokser op hjemme hos sine fædre og ikke synes eder at duge noget i

Hals, d. e. aasryg, her aasryggen mellem Skridedalen og Fljotsdalen.

Digitized by Google

sammenligning med eder selv. Saasnart de er blit voksne, drager de udenlands og regnes blandt de bedste, hvor de færdes; og naar de kommer hjem, synes de gjævere end selve høvdingerne. Øivind Bjarnessøn red netop over her ved Skaalevad med saa fagert skjold, at det lyste lang vei af det; han er saa gjæv en kar, at ham var det værd at hevne sig paa.» Kjerringen lod munden løbe om dette. Ravnkel reiste sig og svared hende: «Det kan være, du taler sandt i det meste af, hvad du siger — ikke for det, at det er vakkert gjort af dig. Det er nu tilpas, at du faar mere stræv. Skynd dig ned til Vidivellir efter Sigvat og Snorre Halsteinssønner. Bed dem skynde sig til mig med de vaabenføre mænd, de har.» En anden arbeidskone sendte han til Rolvsstad efter Rolvssønnerne Tord og Halle og de vaabenføre mænd dér. De var begge gjæve mænd og dygtige folk. Ravnkel sendte ogsaa bud efter sine huskarle. De blev tilsammen atten og drog saa godt væbnede over elven ligesom de forrige.

Øivind og hans mænd var da kommet op paa heien og red vestover, til de kom midt paa heien til et sted, som heder Bessegaterne. Der er det en myr uden grønsvær, hvor det kjendes, som om en red i bare evjen; stundom gaar det til knæs eller til midt paa leggen, men stundom op under bugen; men under er det haardt som fjeld. Vestenfor er det en stor ur. Da de kom did, saa skosvenden sig tilbage og sagde til Øivind: «Der rider folk efter os, ikke færre end atten. En af

---

Evje, d. e. dynd.

Digitized by Google

dem er en stor mand tilhest i blaa klæder. Han synes mig lig Ravnkel gode; dog er det længe siden jeg sidst saa ham.» Øivind sagde: «Hvad kommer det os ved? Jeg har ingenting at frygte af Ravnkel; jeg har ikke gjort ham noget imod. Han skal vel vest i dalen og se til sine venner.» Men gutten svared: «Jeg har en mistanke om, at det er dig, han vil træffe.» «Ikke ved jeg,» siger Øivind, «at der er hændt noget mellem Ravnkel og min bror Saam, siden de forligtes.» Gutten svarer: «Jeg skulde ønske, at du vilde ride vestover ned i dalen. Der kan du frelse dig. Jeg kjender Ravnkels sindelag; han vil ikke gjøre os noget, hvis han ikke faar fat paa dig. Alt er berget, naar bare du er det. Da faar de ingen dyr i snaren, og det er det samme, hvad det saa blir af os.» Øivind sagde, at han ikke saa braat vilde ride bort; «for jeg ved ikke, hvem disse mænd er, og mange folk vilde faa sig en god latter, om jeg løb bort uden at ha undersøgt sagen det mindste.» De red nu vestover fra uren, til de kom til en anden myr, som heder Oksemyren. Meget af den er græsklædt; men der er blødmyrer, saa det næsten er ufarbart over der. Derfor tog Ravnkel den øvre gate, endda den var længre. Øivind red vestover myren. Hesterne sank ofte i for dem, og det gik smaat. De andre kom fort efter; for de red uden oppakning. Ravnkel og hans mænd red nu ud paa myren. Øivind og hans følge var kommet over myren, da de fik øie paa Ravnkel og hans to sønner. Øivinds folk bad ham ride afsted: «Vi er nu over det værste, og du kan endda naa til Adalbol, mens myren er imellem

Digitized by Google

os.» Øivind svared: «Jeg vil ikke flygte for disse mænd, som jeg ikke har gjort noget ondt.» De red da op paa fjeldryggen. Der staar nogen fjeldknauser. Ved foden af fjeldet er det en bakke, som er bevokset med sandhavre og meget vindbar med høie bakker rundt omkring. Øivind red ud paa bakken; der steg han af hesten og vented paa dem. «Nu skal vi snart faa vide, hvad de vil,» sagde han. Derpaa gik de op paa bakken og brød sten op. Ravnkel snur da fra fægaten ind paa bakken. Han veksled ingen ord med Øivind, men gik straks mod ham. Øivind verged sig længe og mandig. Øivinds skosvend syntes, at det ikke var nogen hjælp i ham; han tog sin hest og red vestover halsen ned til Adalbol og fortalte Saam, hvad der var paafærde. Saam gjorde sig straks rede og sendte bud efter sine mænd; de blev tilsammen tyve og havde gode vaaben. Saam red østover heien did, hvor kampen havde staat. Da var alt tilende. Ravnkel red østerpaa efter kampen. Øivind og alle hans mænd var faldne. Saam undersøgte først, om der var liv i hans bror; — men arbeidet var trolig gjort; de var livløse alle fem. Af Ravnkels mænd var tolv faldne; men seks red bort. Saam og hans mænd dvæled ikke længe der, men red straks efter dem. Ravnkel og hans mænd red bort, saa fort de kunde; men hesterne var trætte. Saam sagde da: «Nu kan vi naa dem; for de har trætte, men vi har bare udhvilede hester, og det vil skille lidet, om vi naar dem eller ikke, før de er kommet over heien.» Da var Ravnkel kommet østover Oksemyren. De red nu begge videre, til Saam kom til kanten af heien. Han

Digitized by Google

saa da, at Ravnkel var kommet langt ned i bakkerne, og skjønte, at han vilde undslippe ned i herredet. Han sagde da: «Her vil vi vende om; for Ravnkel vil ha let for at samle folk om sig.» Saam vendte da hjemover med saa forrettet Sag. Da han kom did, hvor hans bror Øivind laa, tog han og kasted haug over ham og hans fæller. Stedet kaldes nu Øivindstorva, Øivindsfjeld og Øivindsdal.

Saam drog nu med alle varerne hjem til Adalbol. Straks han kom hjem, sendte han bud efter sine tingmænd, at de skulde komme tidlig næste morgen; han agted sig da øst over heien: «Vor færd faar bli, som den kan,» sagde han. Om kvelden gik Saam tilsengs. Der var da kommet en mængde folk. Ravnkel red hjem og fortalte, hvad som var hændt. Han fik først noget mad i livet. Derpaa sammenkaldte han sine mænd, saa han fik 70 mand; med dette følge red han vestover heien og kom uventet til Adalbol, tog Saam i hans seng og leded ham ud. Ravnkel sagde da: «Nu er dine kaar slige, Saam, som du for en stund siden ikke vilde ha troet; for jeg har nu dit liv i mine hænder. Jeg skal nu ikke være haardere mod dig, end du var mod mig. Jeg vil byde dig to vilkaar, det ene, at du blir dræbt, det andet, at jeg skal dømme og raade mellem os. Saam sagde, han helst vilde leve; men han trodde dog, begge vilkaar vilde bli haarde. Ravnkel sagde, at det kunde han være viss paa. «For vi skylder dig tak for sidst; jeg skulde ha ladt dig

---

Torva, d. e. torv, torvmyr.

Digitized by Google

slippe med det halve, var du det værd. Du skal drage bort fra Adalbol og ned til Leikskaaler og bo der. Du skal ta med dig det gods, Øivind eied, men ellers ikke flytte bort herfra andet løsøre, end hvad du havde med dig hid, det skal du ta med dig altsammen. Jeg vil overta mit godord og ligeledes min gaard. Jeg ser, mit gods har vokset meget; men det skal du ikke nyde godt af. For din bror Øivind skal der ikke gis nogen bøder; for du drev saa skammelig eftermaalet efter din anden frænde. Du har alligevel faat nok bøder efter din frænde Einar, du som har havt mit godord og min eiendom i seks aar. Men Øivinds og hans mænds drab synes mig at gaa op i op mod mishandlingen mod mig og mine mænd. Du drev mig ud af bygden. Men jeg skal finde mig i, at du blir boende paa Leikskaaler, og det kan gaa dig godt der, om du ikke til din egen skade hovmoder dig. Min undermand skal du være, saa længe vi begge lever. Du kan ogsaa forlade dig paa, at jo oftere vi kommer i strid, des værre vil det gaa dig.» Saam drog da med sine folk ned til Leikskaaler og bosatte sig der. Ravnkel ordned nu gaardstellet mellem sine mænd. Sin søn Tore lod han nedsætte sig paa Ravnkelsstad; selv havde han nu godord over alle disse bygdelag. Asbjørn var hjemme hos sin far; for han var den yngste.

Saam sad denne vinter hjemme paa Leikskaaler; han var taus og indesluttet; mange fandt, at han var ilde tilfreds med sine kaar. Men udpaa vinteren, da dagene begyndte at længes, drog Saam selvanden med tre hester over broen og derfra over Mødrudalsheien

Digitized by Google

og paa færge over Jøkulsaa og videre til Myvatn og derfra over Fljotsheien og Ljosavatnsskaret og stansed ikke, før han kom vesterpaa til Torskefjorden. Der tog de venlig mod ham. Torkel var nylig kommet hjem; han havde været udenlands i fire aar. Saam blev der en uge og hviled sig; siden fortalte han, hvordan det var gaat mellem ham og Ravnkel, og bad brødrene om hjælp nu ligesom før. Torgeir var den, som svared mest for brødrene denne gang. Han sagde, han vilde holde sig udenfor. «Det er langt mellem os. Vi trodde, vi havde stelt det godt for dig, før vi forlod dig, saa det skulde være let for dig at holde paa godordet. Det er nu gaat, som jeg tænkte, da du lod Ravnkel bli i live, at det vilde du mest komme til at angre. Vi opfordred dig til at ta Ravnkel af dage; men du vilde selv raade. Det er nu let at se, hvor meget mere forstand han har end du, siden han lod dig sidde i fred, men først søgte at ta den mand af dage, som han syntes var en bedre kar end du. Vi kan ikke lade din vanskjæbne komme os til skade. Og ikke heller har vi saa stor lyst paa at strides med Ravnkel, at vi derfor vil sætte vor ære paa spil. Men vi vil byde dig hid med alt dit skyldfolk, saa du kan bo under vor beskyttelse, om det synes dig mindre ydmygende her end i nærheden af Ravnkel. Saam svared, at det havde han ikke lyst til, men sagde, han vilde hjem igjen, og bad dem bytte hester med sig, og det var de straks villige til. Brødrene vilde gi Saam gode gaver ved afskeden, men han vilde ikke ta imod nogen og sagde, at de var smaalige af sind. Saam red da hjem til

Digitized by Google

Leikskaaler og bodde der til sin alderdom; han fik aldrig opreisning mod Ravnkel, saalænge han leved. Ravnkel sad paa sin gaard og vedligeholdt sin anseelse. Han døde paa sotteseng, og hans haug staar i Ravnkelsdalen udenfor Adalbol. Han blev lagt i jorden med meget gods, med alle sine hærklæder og sit gode spyd. Hans sønner overtog godordet efter ham. Tore bodde paa Ravnkelsstad og Asbjørn paa Adalbol; de havde godordet sammen og blev regnet for mægtige mænd. Her slutter fortællingen om Ravnkel.

Digitized by Google

Anmerkninger.

Til side 1.

Breiddal ligger i Sønder-Mule syssel paa den sydøstlige side af Island og gaar op fra *Breiddalsvik.*

Fljotsdalsherred kaldes det vidtstrakte lavland omkring elven *Lagarfljots* og *Jøkulsaaens* nedre løb.

Geitdal er en liden, kun delvis bebygget sidedal til *Skridedalen* og ligger i Sønder-Mule syssel. De heier, som Hallfred maatte fare over, var som det meste af indlandet paa Island øde ur og sandstrækninger, hist og her afbrudt af myrer og fjeldknauser.

Tunge (d. e. landtunge eller tange) kaldes bygden mellem Jøkulsaaens og Lagarfljots nedre løb; den lille *Rangaa,* en bielv til Lagarfljot, danner i syd grænsen mod nabobygden Fell. Omtrent midt i bygden ligger *Hallfredarstad.*

Jøkulsdalen kaldes den øvre del af den dal, som Jøkulsaaen løber gjennem og adskilles i øst fra *Fljotsdal* ved en hei, som kaldes Fljotsdalsheien. Den inderste gaard i Jøkulsdalen heder nu *Bru* (ɔ: bro); den staar paa det sted, hvor den i sagaen nævnte *bro* før skal ha ført over elven. Denne bro skal ifølge sagnet være blit ødelagt omkr. 1700. Den her nævnte Jøkulsaa, som ogsaa kaldes *Jøkulsaa med broen,* er forskjellig fra den *Jøkulsaa,* som er bielv til Lagarfljot, og en tredje *Jøkulsaa,* som rinder ud i *Aksarfjorden* i det nordlige Island. Alle tre kommer de fra den vældige 150 □ m. store *Vatnajøkul.* Nu som i Ravnkels dage er herredet ikke bebygget længere op end til broen.

Digitized by Google

Den dal, hvor Ravnkel tog bolig, kaldes endnu *Ravnkelsdal* og skjærer sig fra Jøkulsdalens øvre del noget syd for broen i sydøstlig retning ind i Fjotsdalsheien. Gaarden *Adalbol* (hovedgaarden) findes endnu; de andre gaarde, som efter sagaen skal ha ligget i dalen, findes derimod ikke længer, hverken *Leikskaaler* eller *Hól;* der hvor *Laugarhus* maa ha ligget, findes der endnu hustomter og en *laug* (lunken kilde), hvorefter gaarden har faat navn.

Til side 2.

Laksaadalen gjennemstrømmes af Laksaaen, som kommer fra den store indsjø Myvatn og rinder ud paa nordsiden af Island i havbugten Skjalfande i Sønder-Tingø syssel.

Godord, d. e. godens embede. *Gode* bet. egt. prest, men var det almindelige navn paa Islands høvdinger, som havde *hof* eller tempel og i sin egenskab af *hofgoði* eller tempelprest forenede geistlig og verdslig myndighed. Goden var paa Altinget selvskrevent medlem af *lagretten*, den høieste lovgivende myndighed paa Island, øens egt. regjering. Han var sit herreds høvding og havde omtr. samme stilling, som hersen før Harald Haarfagres dage havde havt i Norge.

Til side 3.

Miklegaard, d. e. de gamles navn paa Konstantinopel.

Til side 6.

Den *jøkel*, som omtales, er *Vatnajøkelen*, hvorfra Jøkulsaaen, som før nævnt, har sit udspring.

Til side 8.

Midaften (miðr aptann), d. e. kl. 6 om eftermiddagen. Dagens andre hovedtider var hos de gamle nordboer: rismál kl. 6 om morgenen, dagmál kl. 9. miðr dagr eller middag kl. 12 og nón kl. 3 em

Til side 11.

Skridedalen er et bredt dalføre i Sønder-Mule syssel østenfor Fljotsdalsheien; den gaar omtr. parallelt med Jøkulsdalen. Naar man følger opefter Skridedalen, kommer man til *Øksarheien* og derfra til *Berufjord* paa østsiden af Island, ogsaa i Sønder-Mule syssel.

Sida, d. e. et herred paa Islands sydside.

Tingvolden, d. e. stedet, hvor Altinget holdtes, ved Øksar-

Digitized by Google

aaen i Aarnes syssel i den sydvestlige del af Island. Ravnkel drog først østover ned til kysten og fulgte derpaa den alm. tingvei fra Østfjordene. Saam drog derimod mod vest til fjelddalen *Mødrudal* og derpaa mod nordvest ind i Sønder-Tingø syssel forbi *Hærdebredstunge* og *Blaafjeld* ned i *Kroksdal*, saa kaldes en del af den af elven Skjalfandafljot gjennemstrømmede dal, der gaar ret fra syd mod nord i samme syssel. Derfra er Saam kommet ned paa *Sand* eller *Sprengesand*, en stor ørkenstrækning i det indre af Island, hvorfra veien gaar fra Nord- til Sørlandet. *Saudafell* ligger paa sydsiden af Thjorsaa, lidt nedenfor sammenløbet mellem denne elv og Tunguaa. Saam er altsaa dragen først mod vest og saa mod syd til Thjorsaaens dalføre, der førte nedover mod Tingvolden.

Til side 12.

Tingboderne var ikke virkelige huse; de opførtes for sommeren af sten og torv og havde ikke tag. Over dem udspændtes der et tag (tjald) af vadmel; deraf udtrykket tjelde. — Altinget begyndte den første dag (torsdag) i 11te sommeruge, d. e. tidligst 18de og senest 24de juni, og vared i to uger.

Tingvolden laa ved *Øksaraaens* udløb i *Tingvoldvandet*. De fleste af de tingbesøgendes boder laa paa vestsiden af Øksaraaen, men østlændingernes laa paa østsiden; der havde saaledes Ravnkel sin bod. Brødrene fra Torskefjord bodde derimod vest for aaen.

Til side 13.

Torskefjord er en arm af den mægtige Breidefjord og gaar ind i Bardastrands syssel i den nordvestlige del af Island.

Det, at Torkel har været *Miklegaardskongens* (d. e. den østromerske keisers) *haandgangne mand*, vil sige, at han har hørt til *væringerne*, den nordiske livgarde i Konstantinopel.

Til side 14.

Alftanes er et bygdelag i Guldbringe syssel ved den brede Faksefjord i det sydvestlige hjørne af Island, en odde, som stikker ud lidt søndenfor Reykjavik. Gaarden *Gardar* (Gaardene) er nu prestegaard.

Torolv Skallagrimssøn var bror af den navnkundige høvding Egil Skallagrimssøn, om hvem Egils saga handler. Torolvs

Digitized by Google

enke blev gift med Egil og datteren Tordis opfostret hos ham. At Tormod har været gift med Tordis, synes dog uhistorisk.

Gaarden paa *Borg* var bygget af Skallagrim, Egils og Torolvs far, og laa paa nordsiden af Borgarfjorden, en arm af Faksefjorden.

Til side 18.

Lovberget var en flad klippe midt paa Altingspladsen; derfra foretog bl. a. den private sagsøger lysningen. Altinget var, som bekjendt, sædet for Islands høieste dømmende myndighed. Første instans var de fire *fjerdingsdomstole*, én for hver af øens fjerdinge; dommerne blev udnævnt af fjerdingens goder. Høieste instans var den *femte domstol* (fimtardómr). Hele denne retsordning blev indrettet efter Ravnkels tid; men sagaskriveren har vistnok tænkt sig forholdene, som de var paa hans egen tid. — Processen begyndte med, at sagsøgeren *førte vidner* paa, at han paa lovlig vis havde forkyndt sagen for de indstevnte vidner hjemme iforveien og nu paa lagtinget.

Til side 19.

Drive dommerne fra hverandre. Loven var vistnok paa Island i navnet lige for alle fri mænd. Men i virkeligheden havde ogsaa høvdingerne i dette stykke stor magt; de kunde, hvis de var mandsterke nok, fordrive dommerne fra deres sæder og saaledes hindre domsafsigelsen. Dette havde Ravnkel tænkt at gjøre, men isteden benytter Saam sig af den modsatte fremgangsmaade og hindrer ved Tjostarssønnernes hjælp Ravnkel fra at komme frem til retten og forsvare sig.

Lyngdalsheien ligger lige øst for Tingvoldvandet.

Til side 20.

Vaabentag, d. e. tingets slutning, kaldes saa, fordi tingalmuen stødte vaabnerne sammen og derved stadfæsted de paa tinge fattede beslutninger; en gammel retsskik, som ogsaa omtales hos andre germanske folk.

Til side 22.

Pileskuds afstand. Dommen skulde, som det fremgaar af sagaen og ligeledes af den isl. lovbog «Graagaas», eksekveres 14 dage efter det ting, hvor straffedommen var afsagt. Den ret, som gjorde dette, férándómr (d. e. færansdomstol), be-

Digitized by Google

stod af 12 efter sagsøgerens begjæring opnævnte mænd og holdtes i *pileskuds afstand* udenfor den skyldiges hjemmemarksgjærde. Denne ret bestemte ogsaa, at nu skulde fredløsheden træde i kraft. Pileskuds afstand (egt. pileskudshellighed) blev regnet til 240 favne.

Til side 23.

Gaarden *Ravnkelsstad,* som endnu findes, ligger lige øst for Lagarfljot, der hvor elven efter sammenløbet af Jøkulsaa og Kelduaa har karakteren af en indsjø. Ravnkelsstad, som ifølge sagaen laa ved bunden af sjøen, ligger nu en fjerdingsvei fra Lagarfljots sydende. I de forløbne aarhundreder synes da sjøen at være blit opfyldt. *Fljotsdal*, d. e. Lagarfljots dalføre.

Til side 26.

Røidarfjord (Reyðarfjǫrðr) er en fjord i Sønder-Mule syssel paa østsiden af Island.

Til side 27.

Gilsaaen falder ned i indsjøen Lagarfljots sydøstlige hjørne; der hvor den falder ud i fljotet, er der en flad grusstrækning *Gilsaaøren.* Gaarden *Hallormsstad* findes endnu — den er nu prestegaard — og ligger lidt længere nede ved elven, nedenfor selve sjøen. For at komme til Adalbol maatte Øivind ta denne vei forbi Lagarfljot og over Jøkulsaaen lige før den løber ud i Lagarfljot og saa videre over heien ret mod vest.

Til side 28.

(Víðivellir) og *Rolvsstad* var Ravnkelsstads nærmeste nabogaarde og laa lidt længere oppe i dalen.

Til side 33.

Jøkulsaa; denne elv er forskjellig baade fra den Jøkulsaa, som løber ud i Lagarfljot, og fra den Jøkulsaa, som der gik bro over, «Jøkulsaa med broen», som den kaldtes. Den kommer ogsaa fra Vatnajøkelen og løber ret mod nord. *Myvatn* (mygvandet) i Sønder-Tingø syssel er Islands største indsjø. Ret i vest for denne sjø, i samme herred, ligger *Ljosavatn.*

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Paa H. ASCHEHOUG & CO.s forlag
er udkommet og faaes i alle boglader:

DEN ÆLDRE EDDA

NORRØNE OLDKVAD FRA VIKINGETIDEN

9—11 aarh. e. Chr.

Oversatte af *G. A. Gjessing*

Pris heftet 3.50.

NORSKE FOLKEEVENTYR

Fortalte af

P. CHR. ASBJØRNSEN og JØRGEN MOE

Fællessamlingen

Revideret udgave ved *Moltke Moe*

To bind:
pris heftet à 2.50, indb. i shirting à 3,25,
indb. i skindbind à 3,50.

ARTIS-BOGTRYKKERIET

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google